

УДК 781.6+7.09

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2025-3-2-7>**Олена ШЕМЯКІНА**

викладач предметно-циклової комісії «Фортепіано та концертмейстерство», Комунальний заклад вищої освіти Київської обласної ради «Академія мистецтв імені Павла Чубинського», вул. Івана Мазепи, 15, м. Київ, Україна, 01601

ORCID: 0000-0002-7411-2334

Бібліографічний опис статті: Шемякіна, О. (2025). Стилістичні особливості екранної демонстрації майстер-класу (на прикладі документального фільму Крістіана Бергера «Місія “Моцарт”»: Лан Лан і Ніколаус Арнонкур»). *Fine Art and Culture Studies*, 3-2, 45–52, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-3-2-7>

СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕКРАННОЇ ДЕМОНСТРАЦІЇ МАЙСТЕР-КЛАСУ (НА ПРИКЛАДІ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ФІЛЬМУ «МІСІЯ “МОЦАРТ”: ЛАН ЛАН І НІКОЛАУС АРНОНКУР»)

Розглянуто стилістичні та методичні питання щодо екранної репрезентації майстер-класу на прикладі документального стрічки Крістіана Бергера «Місія “Моцарт”»: Лан Лан і Ніколаус Арнонкур з інтерпретації музичного твору академічної традиції. З'ясовано, що екранне мистецтво надає можливість для того, щоб відтворити процес реалізації музики на майстер-класі, котрий постає як унікальний матеріал для того, аби показати широкому загалу професійні прийоми інтерпретування. Така форма роботи сприяє для популяризації академічного музичного мистецтва між слухачів. Вона також формує нові канали для комунікації між музикантами й аудиторією. Проаналізовано мовні й немовні способи передачі інформації, методи монтажу й художні прийоми, як-от вираз обличчя, рухи тіла та тон голосу, що додають екранним типажам завершеності й живості.

Водночас, екранний формат майстер-класу започатковує нові перспективи, ще більше поглиблюючи класичні горизонти у розумінні музичної творчості, для дослідження поєднання музики, візуального наповнення та кінематографічних різноманітних технік. Монтаж повинен бути узгоджений з музичною архітектонікою. Власне, це детермінує перцепцію екранної презентації практикуму. Розкрито значення стосовно інтерактивної взаємодії між самими виконавцями при здійсненні створення освітнього простору. З'ясовано технічні та стилістичні чинники задля вдалої екранної презентації. У практичних заняттях використовують аудіовізуальні технології. З'ясовано, що це є доволі дієвим.

Мета дослідження – виявити стилістичні особливості екранної демонстрації майстер-класу у фільмі «Місія “Моцарт”»: Лан Лан і Ніколаус Арнонкур з урахуванням музикознавчих та кінематографічних складників; розкрити, як візуально-звукові засоби сприяють сприйняттю музичного тексту, технічних і виражальних аспектів виконання, а також формуванню інтерпретаційного мислення у глядача; показати, що екранна форма майстер-класу у форматі документального фільму становить нову модель музичної комунікації, у якій взаємодія, виконавське мистецтво та аудіовізуальні засоби утворюють цілісний процес навчання й інтерпретації.

У центрі уваги перебуває діалогічна сутність екранного практикуму. Він зумовлює здійснення взаємодії засобів інтерпретації. Вони поглиблюють осягнення щодо нюансів динаміки, тембрової палітри, фразування, виконавського жесту та художнього задуму.

У результаті, екранний майстер-клас та відкриває нові можливості музикознавчого дослідження у контексті екранного аудіовізуального мистецтва.

Методологія. У статті переважає комплексний підхід, що поєднує кілька наукових методів: стилістичний аналіз – для реконструкції смислової та композиційної структури аудіовізуального твору; контент-аналіз – щоб систематизувати вербальні й невербальні елементи у відеоряді й виявити структуру комунікативних процесів та їх роль у створенні музично-художнього змісту; дискурс-аналіз – щоб висвітлити взаємодію виконавців між собою і з оркестром; синхронізаційний аналіз аудіовізуального ряду з музичною формою – для порівняння часових параметрів монтажу і руху камери з музичними характеристиками твору.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в ньому вперше здійснено міждисциплінарний аналіз документального фільму «Місія “Моцарт”»: Лан Лан і Ніколаус Арнонкур (Berger, 2014) як стилістично цілісної екранної моделі майстер-класу, що поєднує музикознавчий і естетичний компоненти. Обґрунтовано потенціал цієї моделі як інноваційного інструмента музичної діяльності, здатного забезпечити ефективну комунікацію між виконавцем і аудиторією

Запроваджений міждисциплінарний підхід надає можливість акцентувати роль окресленого явища в процесі формування новітніх парадигм музичного мислення та виконавської культури. Екранний майстер-клас у форматі документального стрічки можливо окреслити як щодо прогресивної форми музикознавчої діяльності. Музикознавчий аналіз укупі з кінематографічними технологіями започатковує перспективи для досліджень. Це допомагає поширювати аудіовізуальні методи в рамках вивчення інтерпретації.

Висновки. Екранна презентація майстер-класу в документальній формі формує новий тип музичної комунікації, дає змогу зберігати й поширювати виконавський досвід в естетичній формі, яка виконує пізнавальну і мистецьку функції.

Застосування аудіовізуальних технологій у вигляді екранного майстер-класу, безумовно, забезпечує розширення обрії трансляції виконавського досвіду, а також багаторівневу комунікацію між музикантом та аудиторією. Всеосяжний підхід суттєво розширює окреслені рубежі музикознавчої царини. Це розширює обрії дослідження інтерпретації музики в медіасередовищі.

Багатий арсенал досліджень суттєво збагачує окреслений міжмедійний дискурс для музикознавства й аудіовізуального мистецтва. Візуальне та звукове об'єднано у якості єдності у цьому міркуванні.

Ключові слова: екранна демонстрація, майстер-клас, документальний фільм, аудіовізуальні технології, академічна музика.

Olena SHEMIAKINA

Lecturer at the Department of Piano and Accompaniment, Communal Higher Educational Establishment of Kyiv Regional Council "Academy of Arts", 15 Ivana Mazepa St, Kyiv, Ukraine, 01601

ORCID: 0000-0002-7411-2334

To cite this article: Shemiakina, O. (2025). Stylistychni osoblyvosti ekrannoi demonstratsii maister-klasu (na prykladi dokumentalnoho filmu Kristiana Berhera "Misija "Motsart": Lan Lan i Nikolaus Arnonkur") [Stylistic features of the screen presentation of a master class based on Christian Berger's documentary film "Mission "Motsart": Lang Lang and Nikolaus Harnoncourt"]. *Fine Art and Culture Studies*, 3-2, 45–52, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-3-2-7>

STYLISTIC FEATURES OF THE SCREEN PRESENTATION OF A MASTER CLASS BASED ON CHRISTIAN BERGER'S DOCUMENTARY FILM "MISSION "MOZART": LANG LANG AND NIKOLAUS HARNONCOURT"

This study probes stylistic plus methodological attributes of Christian Berger's documentary "Mission "Mozart": Lang Lang and Nikolaus Harnoncourt", which represents the filmic demonstration of a masterclass regarding executing a learned musical piece. It evinces how cinematic techniques recreate the performance process during a masterclass such that it constitutes a singular repository toward presenting professional interpretive practices to a broad audience. This arrangement propagates scholarly musical compositions. It additionally institutes novel avenues regarding interaction linking artists together with listeners. The analysis includes verbal along with nonverbal communication, including facial expressions, gestures, and intonation. Also included are modifying and aesthetic procedures that impart cohesion and energy onto the visual depiction.

The screen masterclass configuration broadens typical parameters when it assimilates music, visual representation, and cinematic methods to discern music. They notably stress the synchronization amid musical structure and film editing, which heightens comprehension of the masterclass presentation. Cultivating a pedagogical milieu requires reciprocal discourse between presenters, the study elucidates, and it pinpoints aesthetic and mechanical elements for impactful display on screen. Audiovisual technologies within masterclasses display novel routes forged in musicians' artistic plus vocational evolution. The documentary masterclass emerges as an innovative instrument of artistic and professional communication.

The research aims to identify stylistic features of the screen masterclass in "Mission "Mozart": Lang Lang and Nikolaus Harnoncourt", considering musicological and cinematographic components; to reveal how audiovisual elements facilitate perception of the musical text and performance nuances; and to argue that this screen format represents a new model of musical communication combining interaction, performance, and audiovisual media into a holistic interpretive and educational process.

Central to this study is the screen masterclass' dialogic trait because it improves interpretive comprehension of gesticulation, articulation, cadence, force, and expressive aspiration. Digital interface engagement engenders compassion along with introspection. Analytical reasoning is cultivated as people obtain deep understanding into musical form, structure, and individuality.

Essentially, the documentary screen masterclass elevates listeners' musical perception above standard auditory experience. It additionally introduces novel outlooks toward musicological inquiry inside audiovisual mediums.

Methodology. A multidisciplinary approach is applied, including stylistic analysis to reconstruct the audiovisual work's semantic and compositional structure; content analysis of verbal and nonverbal elements to map communicative processes; discourse analysis of performer interactions; and synchronization analysis comparing film editing and camera movement with musical form.

Scientific novelty. This research furnishes the initial interdisciplinary scrutiny into a masterclass uniting musicological and aesthetic aspects as "Mission "Mozart": Lang Lang and Nikolaus Harnoncourt", a stylistically integrated screen model. For efficacious communication among performer and audience, one could alter the model's skill. Stylistic along

with semiotic attributes of cinematic musical text reveals interpretive elements through audiovisual's integrated analysis. This analysis underscores the screen masterclass as a revolutionary musicological practice modality and an impetus for novel musical thought and performance culture models. Ample opportunities produce cinematic technique and academic musical perception. Subsequently, investigators are able to improve techniques that are audiovisual. In addition, artists are able to improve readiness via these techniques.

Conclusions. *The on-screen presentation of a master class in documentary form creates a new type of musical communication, allows for the preservation and dissemination of performance experience in an aesthetic form that performs cognitive and artistic functions.*

The use of audiovisual technologies in the form of an on-screen master class undoubtedly provides for the expansion of the scope of broadcasting performance experience, as well as multi-level communication between the musician and the audience. The comprehensive approach significantly expands the outlined boundaries of the musicology field. It broadens the scope of the study of music interpretation in the media environment.

The rich arsenal of research significantly enriches the outlined intermedia discourse for musicology and audiovisual art. The visual and the sonic are united as a unity in this consideration.

Key words: *screen presentation, masterclass, documentary film, audiovisual technologies, academic music.*

Актуальність проблеми. У ХХІ столітті академічне музичне мистецтво активно інтегрується в цифровий та аудіовізуальний простір, у якому традиційні форми навчання і сприйняття поступаються мультимодальним платформам. У контексті глобалізації культурної комунікації та інтенсифікації дистанційної освіти особливої актуальності набуває екранна форма демонстрації музичних майстер-класів як спосіб збереження і трансляції професійної виконавської традиції.

Екранний майстер-клас – це не лише форма фіксації виконавської взаємодії, а й комплексне художньо-комунікативне явище, у якому переважає функція музичної інтерпретації, поглиблена візуальними й аудіовізуальними засобами. У цьому контексті документальний фільм «Місія “Моцарт”: Лан Лан і Ніколаус Арнонкур» («Mission “Mozart”: Lang Lang and Nikolaus Harnoncourt») режисера Крістіана Бергера (Christian Berger), присвячений співпраці піаніста Лан Лана і диригента Ніколауса Арнонкура, постає прикладом аудіовізуального осмислення виконавської інтерпретації. У структурі фільму розкрито взаємодію сценічної практики, аналітичного музикознавства й кінематографічної драматургії. Особливого значення набувають темпова гнучкість, динамічні відтінки, фразування й артикуляційні прийоми, увиразнені за допомогою аудіовізуальних засобів. Фільм відкриває нові можливості в осмисленні виконавської інтерпретації, демонструючи, як кінематографічні засоби – монтаж, кадрування, крупні плани, режисерські паузи – можуть бути синхронізовані з музичною формою, драматургією виконання і внутрішньою логікою твору. Така репрезентація активізує аудіовізуальне мислення, надає змогу виявити

приховану структурну динаміку, інтонаційну моторику й темпоритмічну організацію музичного матеріалу. Тут концепт екранної музичної драматургії втілюється завдяки візуалізації музичної інтенції, камера стає співучасником інтерпретації, а композиція кадру – аналогом фразування й артикуляційного рельєфу. З музикознавчого погляду, документальна форма майстер-класу потребує аналізу на перетині таких дисциплін, як «семіотика музики» Жан-Жака Натт'є (Nattiez, 1990, р. 71–72), «взаємодія звуку та образу» Ніколаса Кука (Cook, 1998, р. 115–121) й Клаудії Горбман (Gorbman, 1987, р. 58–60), «естетика інтерпретації» Теодора Адорно (2002, с. 125–126, 134–135) та «психологія музичного пізнання» Говарда Гарднера (Gardner, 1983, р. 99–127). Такий міждисциплінарний підхід дає змогу осмислити екранну демонстрацію не лише як самодостатнє художнє явище, а й як інноваційну форму репрезентації інтерпретаційних практик академічної музики, що змінює традиційні уявлення про музичну комунікацію. Завдяки синтезу музичного й візуального дискурсів, фільм відтворює багатопланову семіотичну структуру, у якій виконавська традиція постає не як статична система канонів і норм, а як динамічна, контекстуалізована й візуально кодована форма культурного обміну. Ця екранна модель не лише фіксує інтерпретацію, а й розкриває її як процес публічного осмислення, у якому кожен елемент – від нюансів фразування й агогіки до тонкощів артикуляції, тілесної міміки і жестикуляції – набуває нового смислового навантаження, відкриває додаткові шари експресивності й концептуальності. Візуальний ряд стає повноправним суб'єктом інтерпретації, а кінематографічні прийоми – своєрідними

«виконавськими жестами», що розгортають перед глядачем комплексний, мультимодальний музичний досвід.

Аналіз публікацій. У музикознавчих працях Ніколаса Кука (Cook, 1998), Жан Жака Наттє (Nattiez, 1990), Клаудії Горбман (Gorbman, 1987) підкреслюється «необхідність глибшого осмислення музики в екранному форматі», що охоплює як семіотичний, так і естетичний аналіз. Зважаючи на це, фільм «Місія “Моцарт”»: Лан Лан і Ніколаус Арнонкур» постає як цілісний дослідницький об’єкт, який дає змогу поєднати інтерпретацію й аудіовізуальне мистецтво в цілісному аналітичному підході.

В українській науковій літературі не створено системного та комплексного обґрунтування для феномена екранної демонстрації майстер-класу у форматі документального фільму. Проблема перетворення звичайного майстер-класу в аудіовізуальне мистецтво, особливо інструментами документального кінематографа, залишається ще мало вивченою, хоча деякі митці розглядають певні аспекти аудіовізуальних технологій в музичній творчості. Брак усвідомлення згубно позначається на переконливості методологічних засад.

Документальний формат майстер-класу не тільки фіксує процес навчання або виконавчої взаємодії, а й кінематографічними способами увиразнює музичну інтерпретацію в окремому мистецькому контексті, а саме монтажем, ракурсами, звуковим дизайном. Це провокує виникнення нового типу комунікації поміж виконавцем і глядачем. Науковцям необхідно розробити відповідні теоретичні моделі та способи для здійснення аналізу. Таким чином, для здійснення всебічного дослідження екранної демонстрації майстер-класу, як окремого мистецького й комунікативного явища, стає необхідним сформувати міждисциплінарний підхід, котрий поєднає кінознавство, музикознавство й культурологію.

Американська наукова традиція представлена працями Білла Ніколса, Майкла Ренова, Говарда Гарднера й Роберта Гаттена. Б. Ніколс (Nichols, 2001) розкрив різні стилістичні форми документального кіно, що дає змогу ототожнювати фільм з перформативним документальним наративом. М. Ренов (Renov, 2004) аналізує режисерську присутність у фільмі, що важливо для розуміння монтажних та емоційних

аспектів фільму. Г. Гарднер (Gardner, 1983) окреслює музичний інтелект як окрему пізнавальну систему, що узгоджується з індивідуалізованим підходом у майстер-класах.

Роберт Хаттен (Hatten, 1994, р. 29–35; 2004, р. 68–72) аналізує виражальні засоби музики як інструменти невербальної комунікації, що функціонують як інтонаційні моделі, риторичні фігури, музичні жести і *topics* – стилістично впізнаванні музичні ознаки з культурно зумовленими смислами. Згідно з його теорією, такі елементи здатні передавати складні емоційні, інтерпретаційні й когнітивні смисли, не застосовуючи вербальних засобів.

У цьому контексті музичний діалог являє собою приклад взаємодії між Ніколаусом Арнонкур та Ланом Ланом. Він застосовує темброву артикуляцію разом із інтерпретаційними жестами. Крім того, комунікація відбувається за допомогою інтонаційного моделювання.

Європейські дослідники – Н. Кук, Ж.-Ж. Наттє, Т. Адорно і К. Горбман – концептуально обґрунтовують розуміння поєднання музики і зображення. Н. Кук наводить методи аналізу музично-візуальних структур, релевантних для фільму. «Розуміння музики – філософія та інтерпретація» Р. Скрутона досліджує природу мистецтва як діалогу між твором і сприймачем, що відкриває нові смисли й глибини переживання, мистецтво смислу, що розкривається через інтерпретацію.

Жан-Жак Наттє (Nattiez, 1990, р. 29–31) пропонує трирівневу семіотичну модель (поетичний, нейтральний та естетичний рівні), яка дає змогу осмислювати процес інтерпретації музики як структурування смислу в межах комунікативної взаємодії між суб’єктами музичного дискурсу. У цьому контексті сутність навчального процесу постає не в переданні знань, у традиційному розумінні, а в продуктивній смислотворчій діяльності. Теодор Адорно, своєю чергою, визначає музичну інтерпретацію як акт творчого переосмислення, що утверджує виконання як форму інтелектуального залучення до музичного твору та його культурного контексту. “To interpret music means: to make music” – тобто інтерпретація нерозривно пов’язана з виконанням як актом «міметичної практики», коли музика розкривається лише в її виконанні.

К. Горбман (Gorbman, 1987, р. 12) аналізує роль музики у створенні наративу, що корелює

у фільмі з концептом музики як провідника смислу.

Отже, аналіз наукових праць переконує, що напрацьовано ґрунтовну теоретичну основу для вивчення феномена екранного майстер-класу. Синтез музичної інтерпретації й екранної режисури розкривається завдяки міждисциплінарному підходу, який охоплює музикознавство, кінознавство й культурологію. Фільм «Місія “Моцарт”»: Ніколаус Арнонкурт – Ланг Ланг» постає не лише зафіксованим процесом творчої взаємодії, а самостійним художнім твором, що транслює інтерпретаційні смисли і взаємодії засобами екранної демонстрації. У науковому дискурсі активно досліджуються аспекти музичної інтерпретації та екранної режисури, однак фільм «Місія “Моцарт”»: Ніколаус Арнонкурт – Ланг Ланг» ще не розглядався як самостійний художній феномен, що поєднує ці складові у формі екранного майстер-класу. Зокрема, не здійснений комплексний аналіз синтезу музичного та візуального компонентів як засобу художнього вираження в екранному майстер-класі. Отже, порушені у статті питання становлять перспективу для міждисциплінарного осмислення цього явища, що й визначає її новизну та актуальність.

Мета дослідження – розкрити стилістичні особливості екранної демонстрації майстер-класу у форматі документального фільму на прикладі фільму Крістіана Бергера «Місія “Моцарт”»: Лан Лан і Ніколаус Арнонкур» (Berger, 2014), акцентувати на процесі інтерпретації музичного твору у процесі його екранізації. Особливу увагу звернено на аналіз монтажної структури, візуального ряду, взаємодії виконавців і синхронізації музичного матеріалу з кінематографічними засобами виразності, що формують цілісний художній образ. Майстер-клас, як важливий інструменту для трансляції та усвідомлення виконавської інтерпретації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фільм «Місія “Моцарт”» (режисер Крістіан Бергер) – це документальне відтворення виконавського процесу, творчої взаємодії двох видатних митців – зіркового китайського піаніста Лан Лана та легендарного австрійського диригента Ніколауса Арнонкура. У легендарній Золотій залі Віденського Музикферайну вони записують два фортепіанні концерти

В. А. Моцарта – № 17 *соль мажор* (К. 453) та № 24 *до мінор* (К. 491).

Лан Лан, прибувши до Відня, обирає рояль для гри під час запису. У неформальній атмосфері він уважно тестує кілька інструментів і знаходить той, що відгукується йому звучанням. Ця сцена задає тон фільму: вона про пошук досконалого інструмента, досконалого звучання, досконалого діалогу. Головна дія – репетиції Лан Лана з Ніколаусом Арнонкуртом: “It’s rare to work with a soloist who is so open – minded” («Місія “Моцарт”»: Лан Лан і Ніколаус Арнонкур» *medici.tv* 8.07). Це не просто підготовка до виступу – це справжній діалог поколінь, естетик і підходів до музики. Н. Арнонкур, чий інтерпретації ґрунтуються на ретельному вивченні історичних джерел, спонукає піаніста замислитися над кожною фразою, над динамікою, ритмікою і духом музики В. А. Моцарта.

“For me, Nikolaus Harnoncourt is the master of this era of music, a god”, – говорить Лан Лан. “I want you to not just play, but speak the language of W. A. Mozart”, – відповідає йому Арнонкур («Місія “Моцарт”»: Лан Лан і Ніколаус Арнонкур» *medici. tv*). Ми спостерігаємо за цим процесом у залі, за лаштунками: митці сперечаються, слухають, жартують, часом погоджуються, а часом – ні. Але це завжди пошук певного сенсу. Камера не лише фіксує, а й вловлює тонкі психологічні моменти – сумніви, рішення, імпровізації.

Режисер Крістіан Бергер вибудовує візуальну мову фільму. Його стиль стриманий, але дуже виразний. Кожен кадр «дихає»: він дає змогу глядачеві відчути простір, час, настрій. Завдяки цьому фільм захоплює, справляє враження безпосередньої присутності у творчому процесі. «Місія “Моцарт”» зацікавить всіх, кого приваблює академічна музика, мистецький пошук. Він не про виконавську техніку, а про розуміння, як з поваги, сумніву, зіткнення й довіри народжується справжнє мистецтво.

Робота триває кілька днів. Митці спільно удосконалюють звучання кожної ноти, обговорюють інтонації, темпи, характер рухів у фразі: “Music is a language. And it follows verbal language. And one has to be able to read this language” (Н. Арнонкур «Місія “Моцарт”»: Лан Лан і Ніколаус Арнонкур» *medici. tv* 37.49). Золотий зал наповнюється не просто звуками, а новим прочитанням музики В. А. Моцарта.

Документальна стрічка «Місія “Моцарт”»: Лан Лан та Ніколаус Арнонкур» демонструє особливу модель взаємодії поміж оркестром, виконавцем і диригентом, поєднуючи аудіовізуальний аналіз, роздуми разом із живою інтерпретацією. Колаборацію Лани Лани з Ніколаусом Арнонкуром представлено як естетичну подію. Кожна мить у ній є вираженням музичної думки. Вона перевищує типовий семінар.

Великі плани рук, обличчя, жестикуляція, репліки музикантів і погляди доповнюють музичну інформацію, надаючи глядачеві змогу інтуїтивно «читати» інтерпретаційні наміри виконавців. Це відповідає концепції «взаємодії звуку та образу», у трактуванні Н. Кука (Cook, 1998, р. 115–121). Синхронізація монтажу з музичною драматургією виражена як зміна планів, темпу монтажу і ракурсів, які узгоджуються з розвитком музичного матеріалу: на кульмінаційних моментах використовуються статичні або сповільнені кадри якими підкреслюється напруження. Ритміка монтажу узгоджена з музичним темпом і фразуванням, створюючи ефект «внутрішнього монтажу» (Nichols, 2001, р. 112), синхронізованого зі звучанням.

За допомогою вербальної комунікації як засобу інтерпретації Н. Арнонкур не лише коментує технічні аспекти виконання, а й пропонує метафоричні, іноді й філософські образи для розуміння стилю В. А. Моцарта.

За його словами, В. А. Моцарт постає не просто композитором, а майстром вишуканої бесіди, яка водночас легка, наче бриз ранкової прохолоди, і глибока, наче філософська думка, що промайнула між нотами. Добрий знайомий, з яким можна поговорити і серйозно, і з легкою посмішкою, ніби вітер, що грає між листям, або загадка, яку хочеться розгадати з посмішкою.

Його висловлювання передають ті конкретні ідеї, а також ті способи осмислення музики, котрі він має бажання донести до слухача. Вони безпосередньо втілюються у процесі виконання та стають невід'ємною складовою звучання твору. Це не тільки вирази, а елемент музичного твору. Таким чином, музикант артикулює власну інтерпретаційну концепцію у межах твору, формуючи живу взаємодію поміж музичним мисленням і звуковим утіленням. Вербальні й невербальні елементи комунікації виступають семантичними провідниками у просторі між виконавцем і глядачем. У цьому контексті

вони структурують цілісну систему інтерпретаційної взаємодії в межах екранного простору. Таку форму діалогу можна ототожнити з категорією «перформативного документу» (Renov, 2004, р. 70–75), коли слово є актом дії.

Взаємодія між учасниками базується на сприйнятливості та довірі. Інтерпретаційні рішення Ніколаус Арнонкур не нав'язує, а натомість пропонує пережити їх у якості поєднання аналізу та інтуїції. Це особливо важливо для музичної інтерпретації, оскільки вона потребує технічної майстерності, емоційного відчуття вкупі з глибоким розумінням твору. У центрі особливої уваги – це фразування, дихання музичної лінії, а також паузи. Має важливе значення делікатний баланс між експресивністю та формальною логікою. Вони стають предметом спільної роботи, у якій репетиційний процес перетворюється на спільну творчість. У такому форматі майстер-клас виходить за межі навчального заходу і набуває ознак діалогу двох рівноправних інтерпретаторів, адже в ньому йдеться не лише про музику, а й про творчість.

Взаємодія у візуальному дискурсі кінематографічної мови фільму вибудована так, щоб глядач ставав активним учасником процесу. Такий підхід передбачає емоційне залучення: глядач отримує можливість ідентифікувати себе з виконавцем, «приміряти» інтерпретаційні рішення до власного сприйняття. У результаті перегляду фільму виходить за межі пасивного спостереження, перетворюючись на форму особистісного залучення до інтерпретаційного процесу. Такий підхід яскраво виявляється в роботі над концертом для фортепіано з оркестром *соль мажор* (1784, К. 453), який посідає особливе місце у творчості В. А. Моцарта. Написаний для учениці та піаністки Барбари Плойер, цей твір являє собою перехід від естетики галантної до класичної драматургії зрілості.

У фільмі «Місія “Моцарт”»: Лан Лан і Ніколаус Арнонкур» цей твір розглядається не лише як зразок майстерності композитора, а і як текст, відкритий для інтерпретації, у якому важлива кожна нюансована артикуляція, агогіка, динаміка. Н. Арнонкур наголошує на потребі «говорити» музикою, відчувати пульс, інтонацію, розгортання фрази, що вповні відповідає класичним канонам музичної риторики (*musica poetica*).

На особливу увагу у фільмі заслуговує другий розділ концерту – *Andante*, у якому втілено глибоке ліричне напруження. У цьому руслі Н. Арнонкур підкреслює важливість структурного дихання й афективного моделювання звучання, що перегукується з концепціями афектів у бароковій інтерпретації, адаптованими до стилю В. А. Моцарта.

Фінальна частина концерту *Allegretto* написана у варіаційній формі, а її образному мовленню властиві гумор та легкість. Саме тут виявляється виконавська індивідуальність Лан Лана, яку Ніколаус Арнонкур м'яко спрямовує на збереження музичної гри як енергії діалогу, а не декоративності.

Отже, контекст Концерту К. 453 показано у фільмі як приклад стилістично вивіреної та концептуально вмотивованої інтерпретації, у якій манера виконання визначається виразністю, а форма зумовлюється змістом. Документальний формат дає змогу не лише зафіксувати ці особливості, а й донести їх до ширшого культурного простору, сприяючи осмисленому сприйняттю музики як інтелектуального й емоційного досвіду.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Документальний фільм «Місія “Моцарт”»: Лан Лан і Ніколаус Арнонкур» (режисер Крістіан Бергер, 2014) – це приклад інноваційної моделі екранної демонстрації, у якому поєднано естетичні засоби аудіовізуального мистецтва з аналітичним підходом до інтерпретації академічного музичного твору. Результати дослідження дають змогу сформулювати певні висновки. У форматі екранного майстер-класу, утіленого в документальному фільмі, успішно інтегровані вербальні пояснення, візуальна демонстрація виконавських прийомів та музичний аналіз, що сприяє глибшому засвоєнню навчального матеріалу. Монтажна структура фільму синхронізована з музичною драматургією Концерту, що

дає змогу акцентувати на ключових інтерпретаційних моментах і сприяє кращому розумінню музичної форми та її художнього змісту. Взаємодія між диригентом і солістом у фільмі становить модель суб'єкт-суб'єктної комунікації, у якій акценти зміщуються з авторитарного викладу на діалогічне осмислення музичного матеріалу, відповідно до сучасного бачення. Музикознавчий контекст Концерту К. 453 В. А. Моцарта, покладений в основу майстер-класу, дає змогу продемонструвати можливості інтерпретаційного підходу як методу глибокого аналізу і засобу передання виконавських інтенцій. Високий рівень технічного й художнього оформлення фільму, зокрема операторська робота, якість звуку, монтажні вирішення і ритміка кадрування сприяють створенню аудіовізуального освітнього середовища, здатного забезпечити емоційне занурення й аналітичне сприйняття твору.

Перспективи подальших розвідок співвідносяться з екранними форматами стосовно презентації музичного виконавства, висвітленими у різноманітних жанрах документального кінематографа. Інтерпретаційне мислення конструюється через аналіз взаємодії між візуальним образом, музичним текстом і структурою фільму. Даний процес представляє собою певну зацікавленість. Досить актуальним є здійснення зіставного дослідження моделей екранного майстер-класу за участю виконавців із різних шкіл та традицій, задля можливості виявити універсальні й національно специфічні риси у способах комунікації, інтерпретування й репрезентування музичного змісту на екрані. Даний напрям досліджень безперервно розвивається в поточному процесі. Це уможливорює перспективи для музикознавства, а саме, для розробки новітніх міждисциплінарних методологій, зорієнтованих на вивчення аудіовізуальних форм фіксації та передачі виконавського досвіду.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Адорно Т. Теорія естетики. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. 518 с. С. 125–126, 134–135.
2. Cook N. Analysing Musical Multimedia. *Music Analysis*. 1998. Vol. 17, No. 2. 296 p. P. 115–121.
3. Gardner H. Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences. New York : Basic Books, 1983. 440 p. P. 99–127.
4. Gorbman C. Unheard melodies: Narrative film music. London : BFI, 1987. 190 p. P. 58–60.
5. Hatten R. S. The Musical Sign and Signification. *Journal of Musicology*. 1999. Vol. 17, No. 1. P. 53–60.
6. Nattiez J.-J. Music and Discourse: Toward a Semiology of Music. Princeton : Princeton University Press, 1990. 288 p. P. 71–72.
7. Nichols B. Introduction to Documentary. Bloomington : Indiana University Press, 2001. 223 p. P. 112.

8. Renov M. *The Subject of Documentary*. Minneapolis : University of Minnesota Press, 2004. 312 p. P. 70–75.
9. Scruton R. *Understanding Music: Philosophy and Interpretation*. Лондон і Нью-Йорк : Continuum, 2009. 256 с.
10. Harnoncourt, Nikolaus, and Lang Lang. *Mission Mozart* [Documentary film]. Directed by Christian Berger. Austria, 2014. URL: <https://www.medici.tv/ru/documentaries/lang-lang-and-nikolaus-harnoncourt-mission-mozart-christian-berger>

REFERENCES:

1. Adorno, Teodor V. *Teoriia estetyky [Theory of aesthetics]*. Kyiv : Osnovy, 2002. 518 p. [in Ukrainian].
2. Cook, Nicholas. *Analysing Musical Multimedia*. Oxford : Oxford University Press, 1998. 296 p.
3. Gardner, Howard. *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. New York : Basic Books, 1983. 440 p.
4. Gorbman, Claudia. *Unheard Melodies: Narrative Film Music*. Bloomington : Indiana University Press, 1987. 190 p.
5. Hatten, Robert S. The Musical Sign and Signification. *Journal of Musicology*. 1999. Vol. 17, No. 1. P. 53–60.
6. Nattiez, Jean-Jacques. *Music and Discourse: Toward a Semiology of Music*. Translated from French by Carolyn Abbate. Princeton : Princeton University Press, 1990. 288 p.
7. Nichols, Bill. *Introduction to Documentary*. Bloomington : Indiana University Press, 2001. 223 p.
8. Renov, Michael. *The Subject of Documentary*. Minneapolis : University of Minnesota Press, 2004. 312 p.
9. Scruton, Roger. *Understanding Music: Philosophy and Interpretation*. Лондон і Нью-Йорк : Continuum, 2009. 256 p.
10. Harnoncourt, Nikolaus, and Lang Lang. *Mission Mozart* [Documentary film]. Directed by Christian Berger. Austria, 2014. <https://www.medici.tv/ru/documentaries/lang-lang-and-nikolaus-harnoncourt-mission-mozart-christian-berger>